

Ruta vescomtes de Cabrera

El vescomtat de Cabrera va ser una de les senyories feudals més importants de Catalunya. Va funcionar com a tal durant més de 900 anys, des del s. XI al s. XIX. El vescomtat era gairebé un estat dintre l'estat, amb la seva administració, la seva fiscalitat, el seu exèrcit i la seva justícia. Els vescomtes només devien obediència al rei com a vassalls seus. El vescomtat es va estendre per 5 comarques: 2/3 parts de la Selva, Alt Maresme, est del vallès Oriental, Osona, La Garrotxa, és a dir des de Palautordera fins Anglès i de la Vall d'en Bas fins a la marina entre Arenys i Blanes. La seva petja en el territori encara avui és ben visible com els castells o viles on hi van residir o dominar com el Castell i vila d'Hostalric, Castell d'Anglès, Castell de Vidreres, Castell i Vila de Blanes, Castell de Palafolls, Castell de Montpalau, Castell de Montclús, castell de Torelló, i batllies repartides per les 5 comarques. Hostalric va ser sempre la capital administrativa fins l'extinció de les senyories. Però a partir del segle XIV la Cort es traslladà a Blanes, capital marítima i comercial del vescomtat.

Cronologia breu dels Cabrera:

L'origen dels Cabrera l'hem de situar a la comarca d'Osona.

1002-1017

Gausfred de Cabrera fou el primer senyor del castell de Cabrera

El seu fill Guerau I es va casar amb Ermessenda de Montsoriu, filla del vescomte de Girona, Amat de Montsoriu.

Des de l'any 1382 tots aquests drets, que abans havien estat compartits amb els Blanes o amb el rei, s'havien concentrat en la casa dels Cabrera.

Posteriorment, l'any 1623, els Montcada, vendrà la directa senyoria al mercader Esteve Alemany i Florit, tot i que es reservaran alguns drets jurisdiccionals a més del delme del peix i del dret de ribatge

L'any 952, segons documentació trobada, ja existia un castell

1145

Guerau III de Cabrera, un cop extingit el vescomtat de Girona, adopta el títol nobiliari de Vescompte de Cabrera, i així els seus successors fins els nostres dies.

1574

Aquesta jurisdicció, per compra de tot el vescomtat, passa a la família dels Montcada, després marquesos d'Aitona

Els descendents dels Aitona (més tard de la casa de Medinacelli) i dels Alemany (més tard famílies Sala i Sans de Monrodon) posseiran alguns d'aquests drets fins al s.XX.

Altres títols nobiliaris adquirits pels Cabrera

- Vescomtat d'Àger al 1067 per casament de Ponç I de Cabrera.
- Vescomtat del Baix Urgell 1094, obtingut per Guerau II de Cabrera.
- Comtat d'Urgell amb Ponç III.
- Comtat d'Empúries i vescomtat de Bas pel casament de Marquesa de Cabrera amb Ponç V d'Empúries l'any 1282.
- Vescomtat de Bas per herència al 1335.
- Comtat de Mòdica a Itàlia, donat a Bernat IV com a recompensa per lluitar amb Pere el cerimoniós l'any 1393.

L'any 1260 el vescomte Guerau VI de Cabrera i el seu subfeudatari Guillem de Blanes varen atorgar als habitants presents i futurs del terme del castell i la Vila de Blanes un seguit de privilegis que esdevenen una veritable carta de poblament. Amb aquest instrument els senyors feudals pretenien atraure pobladors i consolidar un nucli urbà a la banda de marina del vescomtat. Per tal d'incentivar aquest procés concedien als pobladors un seguit de privilegis jurídics, polítics i econòmics. Aquest és l'inici del procés de creixement urbà de la Vila, que culminaria el s. XIV quan Blanes va esdevenir el principal centre urbà i de comerç del Vescomtat de Cabrera. Al 1348 Blanes va patir una epidèmia molt forta de peste negra.

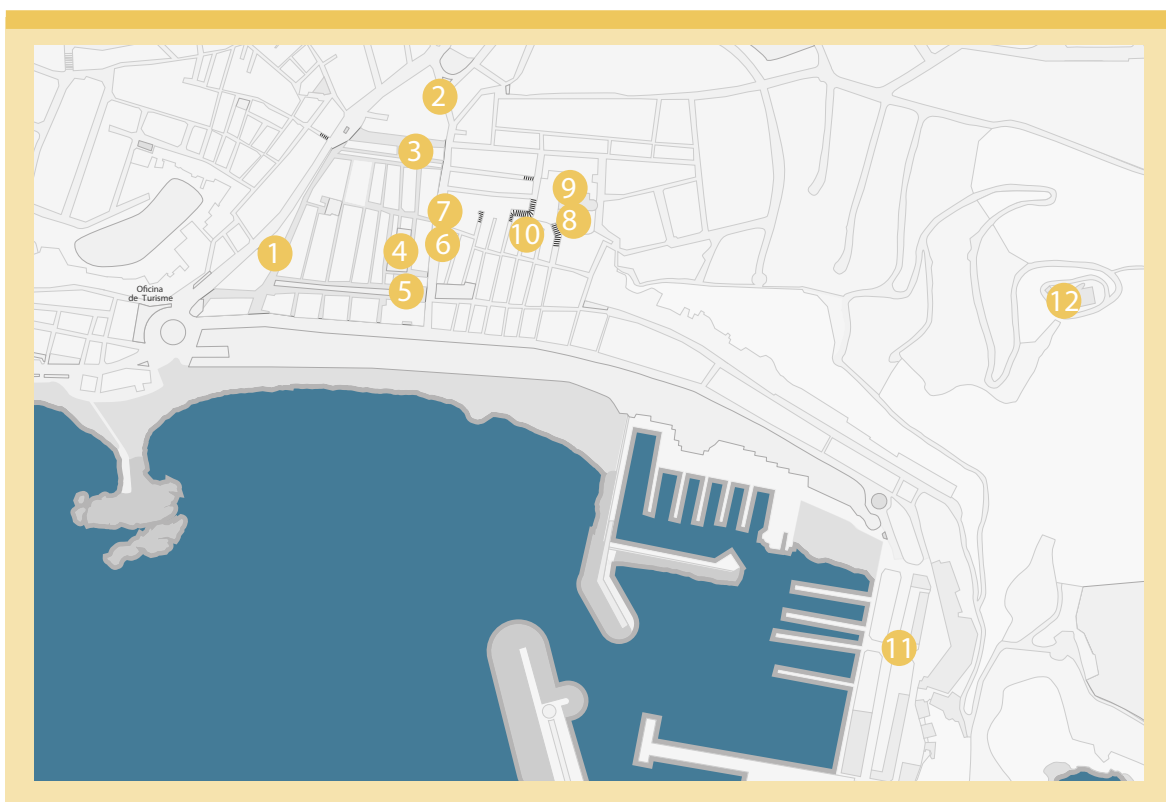
Hem d'aclarir que durant l'edat mitjana una vila era un nucli urbà de petites dimensions amb una població dedicada al treball no agrícola, els habitants podien gaudir de franqueses o llibertats, amb un estatus diferent al de la pagesia o d'altres ciutadans d'altres viles. La vila era un focus de producció artesanal, centre d'activitat comercial, de serveis i de crèdit, també gaudia de notari. Els pagesos van a la ciutat per comerciar, comprar productes manufacturats i obtenir préstecs.

Les viles interessaven als senyors feudals per a recaptar més impostos, apart dels que ja obtenien dels pagesos. Algun d'aquests impostos eren per exemple: el ribatge (gravava operacions de càrrega i descàrrega al port) i el mesuratge que era un impost que es pagava en funció de la quantitat de mercaderia que entrava al port.

Durant els segles XIV i XV Blanes va esdevenir una puixant vila comercial. I des d'aleshores va ser el port principal del vescomtat. La vila era plena de mercaders, artesans tèxtils i gent que vivia del comerç marítim. Aquesta pujança es va mantenir fins a mitjans del s. XVII. A la platja hi havia una gran activitat. S'hi carregaven tota mena de mercaderies: des de draps i articles manufacturats fins a cereals o esclaus.

Hi varaven les barques que comerciaven amb mercats locals però també amb ports llunyans de la mediterrània. S'hi barrejaven patrons de vaixells, pilots, mariners, estibadors, esclaus i els oficials del senyor feudal que cobraven les taxes. Al seu costat feinejaven mestres d'aixa, calafats i d'altres treballadors de les drassanes. Amb el bon temps també es feien a la mar els pescadors amb les seves barques i ormejos.

Els vescomtes de Cabrera a partir de 1382 hi varen establir la seva residència i cort. Es varen fer construir un magnífic Palau i propiciaren un seguit de canvis que canviarien la fesomia de la vila: la dotaren d'institucions, muralles (l'any 1356 es demana poder construir muralles per a defensar-se dels corsaris), nous carrers, mercat a la plaça pública (al 1349 es dona el privilegi de fer mercat setmanal cada divendres i fira de 15 dies a l'estiu), notaria, i d'altres serveis com una font pública (Font Gòtica), banys públics desde finals del s. XIII, forn o un hospital de pobres.

La petja de l'època dels vescomtes de Cabrera encara avui es ben viva per les terres del vescomtat i també a Blanes. Alguns dels elements que testimonien aquest llegat i que es poden resseguir en la trama urbana de la ciutat són els següents:

01. Traçat medieval dels carrers de Dintre Vila. (Inici Carrer Muralla)

L'estructura dels carrers del nucli antic, també anomenat Dintre Vila, té un marcat aire medieval. Són carrers estrets, orientats de mar cap a terra, amb cases de cós petit i amb noms d'alguns dels personatges que hi varen viure com en Fornaca, en Manresa, en Tapioles o descriptius com el Mercaders, de l'Or, del Forn, del Lloro o de l'Hospital.

02. Carrer Jaume Ferrer de Blanes

Jaume Ferrer de Blanes va ser un prestigiós cosmògraf que assessorà la monarquia i als personatges més influents en qüestions geopolítiques relatives a la conquesta d'Amèrica. Entre 1445 i 1449, ben aviat va marxar a la cort del regne de Nàpols, on treballaven els Ferrer, família seva, segons testimonien múltiples documents conservats, com les cartes que el rei de Xipre, fill del de Nàpols, i la reina de Nàpols, na Joana d'Aragó, van escriure per tal d'afavorir-lo. Prop de la fi del segle XV, va mantenir relacions epistolars amb els Reis Catòlics, amb el cardenal Mendoza, conseller dels dits reis, i amb en Cristòfol Colom, tot arran de les dificultats derivades de la divisió de l'Atlàntic i les terres de més enllà, entre castellans i portuguesos.

Trenta anys abans del seu òbit (1529), si fa no fa, va tornar a Blanes, la vila on els Ferrer eren tota una família amb càrrecs i oficis de prestigi reconegut, per entrar al servei del vescomte de Cabrera i de Bas, com a clavari i recaptador de les rendes del territori. També va escriure un seu text intitulat *Sentències catòliques*, on estableix les tres coses necessàries per tal que els bons homes arribin al Cel: "conèixer Déu, conèixer-se a si mateixos i tenir una bona mort, una mort com cal, lluny dels vicis del jovent intemperat". En el seu testament demanà ser soterrat a l'església de Blanes, on, segons escriu, "són stats los cossos soterrats de mon pare y mare y altras predecessors meus".

03. El Portal de la Verge Maria

A mitjans s. XIV ja tenim constància que es comencen a edificar murs per protegir la vila. Calia un sistema de defensa efectiu davant els atacs marítims. D'aquest sistema defensiu desmuntat progressivament a partir del s. XVII perviu la porta de muntanya anomenada avui Portal de la Verge Maria. D'aquest portal ja en tenim constància al s. XIV però probablement l'arcada conservada és del s. XVI. Es tracta d'una porta adovellada amb una fornícula dedicada a la Mare de Déu situada a la plaça del mateix nom i que mena al Raval, lloc d'eixample de la vila a partir del s. XVII.

Quan a Blanes diem que anem al Portal volem dir que anem a comprar peix. Això ve de l'època en que les peixateres tenien les seves parades a la plaça del davant del Portal. Encara s'hi conserven els mostradors porxats de 1901. Està catalogat com a **Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN)**. Des de l'any 1969 aquesta activitat es va traslladar als mateixos locals municipals que avui s'han refet de nou.

04. La Plaça

L'antiga plaça dels Dies Feiners, també coneguda com Plaça Vella, era l'espai on durant L'Edat Mitjana tenia lloc el mercat diari on es venien els productes frescos de les hortes de Blanes. Era una plaça molt més estreta que l'actual i molt més llarga, ja que creuava el carrer Ample i arribava fins al carrer del Lloro.

El mercat de Blanes va romandre a la plaça dels Dies Feiners fins el 1599, quan es va traslladar al carrer Ample, on va romandre fins el 1914. Quan aquest carrer ja estava obert al trànsit de vehicles, amb les obres conegudes amb el nom de La Reforma i la Plaça, es trasllada al passeig de Dintre. La casa del Comú o Ajuntament es va construir a finals del s. XVI a la Plaça de la vila, a tocar del baluard defensiu de mar. D'aquell moment ens en parla la portalada que es troba a la façana de l'edifici que mira a la Plaça dels Dies Feiners. És una gran portalada amb arc de mig punt amb dovelles coronada per un antic escut amb la creu dels Blanes, subfeudataris dels Cabrera fins el s. XIV. Avui sabem que aquesta portada antiga es va instal·lar segles més tard, probablement al segle XIX.

05. L'Ajuntament

En el segle XV es consolida el sistema municipal i es redacten normatives per al bon govern de la Universitat o Comú de Veïns, precedent dels actuals ajuntaments. *Llibre de la Universitat de la Vila de Blanes* és el nom que l'any 1969 es va donar a l'edició del còdex que recollia les normes i els privilegis més importants de l'antiga universitat de Blanes. La gènesi del llibre, però, cal situar-la a principis del segle XVI quan els prohoms de la universitat de la vila varen decidir aplegar en un sol volum els documents que consideraren imprescindibles per a la bona gestió de la cosa pública blanenca.

La feina fou encomanda a Fra Vicenç Sala de Sant Pere de Galligants, que hi va treballar fins al gener de 1518. Després d'aquesta data els escriptors municipals hi varen seguir transcrivint documents fins ben entrat el segle següent. A grans trets, el llibre aplega una rica seqüència documental de més de 350 anys, que esdevé essencial per entendre el funcionament d'una comunitat de la costa catalana des de la baixa edat mitjana fins al primer terç del segle XVII. Es tracta, doncs, d'una peça important del patrimoni històric comú. Un recull que Josep Maria Pons Guri ha qualificat alguna vegada de "la Bíblia dels blanencs".

06. Les Voltes

El centre neuràlgic de les millores urbanes promogudes pels Cabrera va ser el carrer Ample. S'hi vesteix una magnífica font pública, hi resideixen les elits locals i moltes de les cases tenien porxos. El que s'ha conservat d'aquest entramat és la zona que s'anomena Les Voltes. Són un conjunt de quatre arcades dels antics porxos i la volta del carrer Gibert que comunica amb sa Carbonera a partir del carrer Unió.

A sobre de la volta principal del carrer Gibert hi ha una fornícula amb els copatrons de la ciutat, Sant Bonosi i Maximia, llegendaris màrtirs cristians d'època romana. La celebració de la festivitat dels Copatrons s'inicià amb la construcció del seu altar a la parròquia l'any 1663 i també gràcies a la iniciativa del religiós de l'ordre dels Mínims i autor del *Llibre dels Fets d'armes de Catalunya*, Joan Gaspar Roig i Jalpí (1624-1691), quan comença la difusió de la llegenda dels dos germans i màrtirs blanencs a mans dels soldats romans de l'antiga Blanda.

07. La Font Gòtica

És la font més ben conservada de l'arquitectura gòtica civil de Catalunya i una de les més rellevants d'Europa. La seva construcció va ser encarregada pel vescomte Bernat Joan de Cabrera al pedrer barceloní Pere Torrent, que ja l'havia enllestit l'any 1443. La font, de planta octogonal, està formada per tres nivells. A la part inferior hi ha l'abeurador. A la part central s'hi troba el dipòsit amb brolladors i mènsules decorades amb personatges humans i animals juntament amb l'escut heràldic dels Cabrera i el del gremi de paraires de la vila. Finalment, a la part superior, per sobre de la cornisa, destaca un joc de cresteria rematada amb la figura d'un angelet. Bona part d'aquests elements nobles estan construïts amb pedra de Santanyí, procedent de Mallorca, i alguns d'ells són obra de l'escultor Pere Oller. Va ser restaurada l'any 2007.

Entre les roques emprades en la construcció de la font trobem: el microgranit local. Tot el basament i tota la cisterna estan fets amb carreus ben treballats d'aquesta pedra, que és molt resistent, densa i poc porosa. Per tant, molt bona per a construir un dipòsit d'aigua.

Amb la pedra calcària de Santanyí, que prové de les pedreres del sud de l'illa de Mallorca, està tallat un mascaró, el guardapols, els escuts, les mènsules, els respiradors i tots els elements que conformen la coberta a excepció del terra horitzontal de rajola.

I, finalment, la pedra de Girona, molt compacta, es va fer servir per tallar tots els mascarons menys un.

Per la Festa Major de Santa Anna de l'any 1968, sent alcalde de Blanes el senyor Domènec Valls, es va iniciar el costum de lliurar una reproducció en miniatura de la Font Gòtica del carrer Ample al pregoner de les festes. La font s'ha convertit en el màxim guardó de la vila de Blanes i ha servit per reconèixer la tasca dins l'àmbit blanenc i/o català dels diversos personatges o entitats que han tingut l'honor d'obrir la festa gran dels blanencs al llarg de tots aquests anys. A banda dels pregoners, aquesta preuada distinció també la reben tots els regidors del consistori municipal una vegada deixen el seu càrrec. Recentment s'han fet altres rèpliques en miniatura d'alguns elements de la font, com són el medalló central amb l'escut de la casa vescomtal dels Cabrera o la figura de l'angelet, que es concedeixen a persones, entitats o establiments blanencs que gaudeixen d'una meritòria trajectòria. Està catalogada com a **Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN)**

08. El palau vescomtal

Començat a construir a finals del s. XIV, va ser encarregat al reputat arquitecte Arnau Bargués. Bargués va ser un dels Mestres d'obres més importants del seu temps. Va exercir de Mestre major de la Catedral de Barcelona i també de la Ciutat. Entre d'altres coses va dirigir una part de les obres de la Catedral de Barcelona, la construcció de les dependències Reials de Poblet, la façana vella d'estil gòtic de l'Ajuntament de Barcelona o l'ampliació de les muralles de la ciutat.

El Palau, de planta rectangular, inicialment estava estructurat en planta i pis al voltant d'un pati d'armes. A més tenia quatre torres de defensa, dos torres rodones a la banda de mar i dues de quadrades a la de muntanya. Una d'aquestes perviu actualment en forma de campanar. Va ser residència i cort dels vescomtes i fou destruït a finals del s. XVII pels francesos. Avui podem resseguir gairebé tot el seu perímetre i a través de la porta d'entrada es pot accedir a una part del pati d'armes on s'observen arrencades de volta amb escultures decoratives.

L'esplendor d'aquest Palau va durar fins al s. XVII. El primer terç d'aquest segle ja es constata el creixement de les capelles laterals de l'església en detriment del Palau. Després, les vicissituds de la Guerra dels Segadors (1640-1659) i la voladura de les torres per part de les tropes franceses l'any 1694 varen determinar el seu ensorrament definitiu. Amb tot, poc abans d'aquesta data, el 1691, encara es detecten obres d'arranjament del Palau.

09. Església Santa Maria

Inicialment Santa Maria era una petita església sufragània de Sant Pere de Rodes (desde s. X fins al 1246), que passà a mans de la parròquia de Sant Esteve de la Tordera. Va esdevenir independent el 1319 i es va començar la construcció de la fàbrica Gòtica, amb una nau central i dues de laterals que s'anaren omplint de capelles. Va tenir cor amb orgue, retaule barroc i trones modernistes de Gaudí.

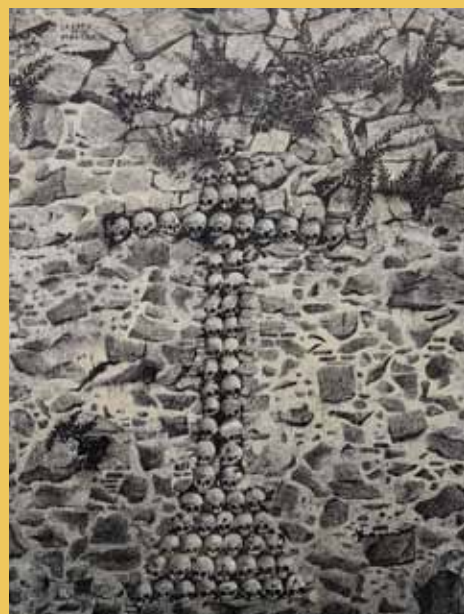

Aquest patrimoni va ser destruït durant la Guerra Civil i Actualment conserva la planta, la sagristia i la façana gòtiques. De l'interior destaquen el presbiteri amb baldaquí i les aportacions d'artistes contemporanis com les pintures murals de Jaume Busquets, frescos de Ricard Ferrer i dissenys de Domènec Fita.

La portalada ogival està composta per quatre arcs apuntats, en degradació, sostinguts per columnes. A la façana principal hi ha una rosassa dedicada a l'Assumpció de Maria, titular de la parròquia. Amb l'incendi de 1936 es van enderrocar les voltes i gran part dels murs. La reedificació de l'església va durar deu anys (1939-1949), i va ser dirigida pels arquitectes Francesc Folguera i Lluís Bonet. La sagristia, junt amb el campanar, la façana de l'església i les restes dels murs, és el que queda del conjunt de l'obra gòtica que formaven l'església i el palau dels Vescomtes de Cabrera. Es tracta d'una sala noble, rectangular, dividida en dos trams amb volta de creueria. A la sagristia trobem també les talles del Natzarè i la Dolorosa que participen a la processó de Divendres Sant, una reproducció en forma de vitrall d'alguns dels dissenys que va fer Gaudí per les trones, i també l'antic rellotge mecànic del campanar de l'església. Està catalogada com a **Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN)**.

10. Els pirates i la creu de les calaveres

La pirateria va ser una xacra que assolà la costa catalana durant segles. Per protegir-se de la pirateria i d'altres atacs marítims, el comú tancà la vila amb unes muralles que posteriorment enquibiren un baluard. En un mur que mira a mar situat sota la plaça de l'Església i el Palau encara s'hi pot veure una creu que s'anomena la Creu dels Pirates. Diu la llegenda que un vaixell pirata fou capturat, els seus membres decapitats i les seves calaveres es varen incrustar al mur en forma de creu per tal de dissuadir altres pirates de qualsevol atac a la vila. En les cavitats dels ulls s'hi varen situar espelmes perquè la creu es pogués veure de nit i des del mar. Hi ha una altra versió menys literària que relaciona la Creu de les Calaveres amb la proximitat del cementiri. En algun moment d'obres al cementiri, sembla ser que després d'unes fortes pluges, es van col·locar els cranis en forma de creu. En l'actualitat es pot veure el contorn de la creu amb les cavitats deixades per les calaveres.

11. El Port

La Vila de Blanes va anar creixent en tant que va esdevenir el port principal del vescomtat de Cabrera, amb el que això duia aparellat de capitalitat comercial, financera i d'impuls d'altres activitats econòmiques. La platja de Blanes es convertirà en le gran centre d'operacions d'aquestes activitats.

Molts fets ocorreguts en l'etapa medieval tenen a veure amb el port. Així, el 1113 el trobem citat amb ocasió d'acollir la flota cristiana quan la primera expedició pisanocatalana va anar a la conquesta de les Illes Balears.

També hi trobà refugi el 1285 l'armada de Felip III de França que, en guerra amb la Corona d'Aragó, incendià Blanes. Un segle més tard, el 1355, els genovesos ataquen la Vila i el 1415 sembla que es rebé la visita de les galeres papals de Benet XIII, quan marxava a l'exili de Peníscola. En les visites pastorals de tot el segle XV s'anomena reiteradament el calze que el Papa va regalar a la Vila durant la seva estada. El port era visitat per naus biscaïnes, castellanques i mallorquines i la Vila assolí una activitat marítima creixent, cosa que afavorí la creació del gremi de pescadors i mariners, i es féu necessària la construcció de drassanes a la platja.

Les obres del primer port van començar al 1914 i no es van enllestir fins a la dècada dels anys quaranta del segle XX.

12. El castell de Sant Joan

El castell de Blanes o de Forcadell està situat en un turó de 170 metres del mateix nom i que domina la vila. Apareix citat ja l'any 1002 en un document del vescomte Sunifred de Girona, i cap a l'any 1050 seran els seus successors, els Cabrera, qui posseiran el castell en feu dels comtes de Barcelona. Per de sota dels Cabrera, el domini sobre els habitants de la Vila des del segle XII fins al XIV va ser exercit per la família de cavallers cognominada Blanes.

L'estructura del castell consta d'una torre cilíndrica de 15 m. d'alçada envoltada d'un fossar i d'un recinte emmurallat rectangular amb porta que mira a migdia. Formava part de la línia defensiva dels castells de la Tordera que defensaven la ciutat comtal pel nord. Quant a l'ermita de Sant Joan, cal dir que va ser bastida com a capella del castell i que per la manca d'espai es va situar fora del recinte. Apareix documentada ja durant el segle XIII i l'any 1377 consta que hi havia un capellà al castell que en tenia cura. Durant el segle XVII va ser centre de peregrinació pel dia de Sant Joan Baptista. Està catalogat com a **Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN)**.

